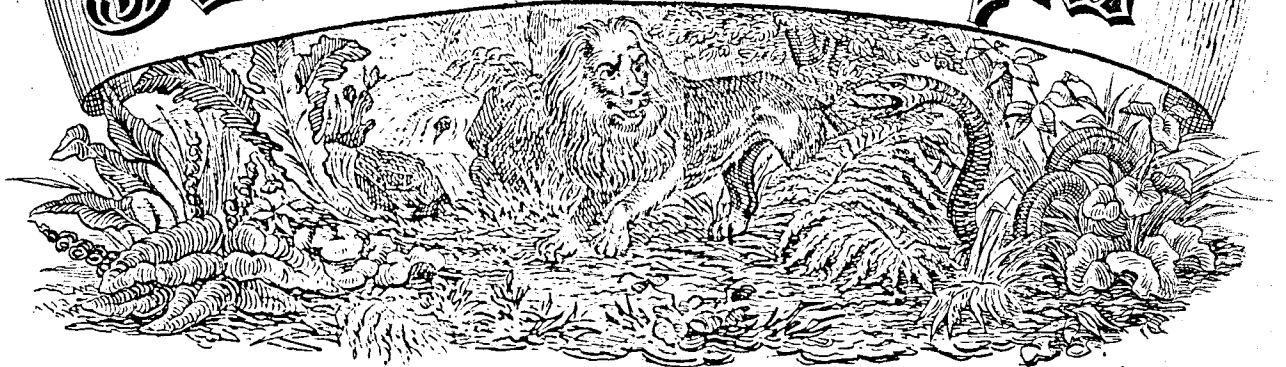

ЖИВЪ НАТЪРА

JURNAL

ПЕНТРЪ РЕШІНДИРЕА ШТИНЦЕЛОР НАТЪРАЛЕ ШИ ЕСАКТЕ,
în toate clasele.

Pedigeatș
de

Profesor Doktor Івліѡ Баран.

№ 8.

(Англ интілѡ)

Бскренті.

Февраріе 22, 1856.

Kompindepe: *Metamorfosele insekteleorș, apt. I. — Zbnada mi mirakulele ei. — Indostanul șaș India opientalș a Mareș-Epitaniei. — Komsnikauionș utinuișive miel.*

Metamorfosele insekteleorș.

Artikoluș 1.

Filosoful antikș *Heraclitus* a zisș, kș 8-niversulș seamnș kș unș rîș kșrgtorș ale kș-rșia atome neîncetăț se skimbș, kș toate kș elș rșmine totș așela. — Asta este o sentinș adînkș kare esprimș printp'o imaçine ponșlarș o leșe fundamentalș a natșrei. Çine s. e. se șitș astșzî la Dșnșre, kpede kș neste zech anî o va rșsi totș așea, dar ana kare kșrșe akșmș înainte okilorș nostri, niçî mșkarș neste o orș nș se va maî afla în lokșlș ei, fiindș kș rîșlș totș de șna se aflș în mișkare. Din-tr'șnș bobș de rîș nșșș în pșmintș, ne șrșmș se vorș face șnișe de rîș; eatș o imenș metamorfosș șaș skimbare a korșlși: dintp'șnș bobș

de rîș s'a fșkșțș o plantș kș mșle șnișe de rîș; asemenea mi dintp'o rîndș va emi unș ar-bore mare, unș stejarș maiestosș kș ramșre, fșrșnze mi florî! Dar obșrvat-amș aiçî vr'șnș sałțș penede? Oare întp'o zi s'a fșkșțș dintp'o rîndș unș stejarș? niçî de kșmș, kșçî lșkșrșri-le natșrei nș fakș sałțș; din kontpș, toatș esi-tinga fiinșelorș, toatș vieaça șniversulș nș este alțș nimikș de kițș o desvoltare nesimșitș, perșlatș, înș neîncetăț în aktivitatea sa.

Așna dar *Metamorfosa* șaș skimbarea korșrîlorș este o leșe fundamentalș a natșrei; totș lșkșrșlș çe esistș, esistș nșmaî pe temeizlș așestei leșî; niçî o fiinș materialș nș rșmine

zně minstě mьkarpě intp'o pozicišne neskimbatь.

Intp'adevtrьš este o nstere misterioasъ, mare, divinъ, askensъ in natъrъ Ńi kare iminide a manifesta neinchetatъ formele cele nъoi ale fiingelorъ, a nimici lъkprъi че esistъ Ńi a nъne in lokъ-i a lъkъ kare n'a fostъ; a cestъ proceșș nemъrșinitъ, a ceastъ lъkrapare neinchetatъ in dъrъ-nъnare Ńi refacere, a datъ okazšnea la maī mъate sentinide filosofice foarte adinči; ama filosofii antiči aș zisъ kъ moartea e tatъlъ vie-dei; adekъ kъ, ka sъ eastъ o formъ nъoș de fiinide, tpeșe maī intiiș sъ se dъrame cea vekiъ. Asta este Ńi adinkъlъ simuđ ađ fabъlei mitolođice pentrъ *Saturnu* kare Ńi mъnikъ koni; a ceasta va sъ zikъ kъ *timuslъ* (*Satъrň* este zeitatea Ńi simbolъlъ timușlъ), nimicente toate fiingele karī ađ emitъ din sінъlъ sъđ, adekъ kare s'a nъskatъ earъŃi in timuđ. Mitolođia Indianilorъ kare vorșente de *Brama* (zeitate infinite, sșuremъ) la kare sінъ sъnъŃi *Biunъ* (prinčinъlъ dъrъnъnъtorъ) Ńi *Шивan* (prinčinъlъ penaratorъ) earъŃi kourinde a ceastъ idee adin-kъ de nsterea kreatorъlъ infinite, kare se manifestъ (aratъ) in natъrъ prin neinchetatъ lъkrapare de nimicipe Ńi de penarare.

A ceastъ skimъare sađ metamopfose pere-late, de Ńi se aratъ la toate fiingele organice; adekъ la animale ka Ńi la plante, inș in celъ maī mare gradъ o rъsimъ la animale. Apoi la animalele sșperioare vivipare, karī naskъ nъi vii, rata desvolatъi in toate organelе lorъ, metamopfoza totъ nъ e ama de mare Ńi de vizibilъ ka la animalele ovipare, adekъ karī nъ naskъ nъi lorъ vii či din oab. Intp'adevtrьš че mare Ńi imensъ diferinuđ este intpe zně oș Ńi o rъinъ! Ovlъ este zně lъkprъ mortъ Ńi rъina este viъ, kъ simuđipe, kъ mișkare; Ńi kъ toate a ceatea rъina viъ a emitъ din ovlъ aчeла neinsъlъeuitъ nъ maī prin mizlokъlъ kъlъrpei. In Eđintъ se nъnъ miī de oab in niște kъntoare vine inkъlzite Ńi neste kite-va zile esđ nъi de rъinъ! Apoi sъ snarșemъ zně oș, oare o sъ rъsimъ akolo vr'o rъmъ de kapъ, de ničioare sađ de arini? Arъ nstera opi че filosofъ din lъme sъ ne dea o esplikacišne kъm a fostъ askensъ in oș fiingъ rъinei? Kъm a emitъ dintp'zně lъkprъ atitъ de sim-plъ ka ovlъ, o fiingъ atitъ de komplikatъ, kom-

nъsz dintp'atita mъlđime de organe prekъmъ e rъina viъ? Nimeni Ńi niči o datъ! Asta ne Ńi adъche aminte kъ in templele nъrșinilorъ veki, natъra a fostъ presentatъ sșb firъra zneci statse fememti nșmitъ *Isisъ*, a kъria fauъ a fostъ akoperitъ kъ zně vlъđ; sșb statse a fostъ sripisъ: „Niči o minъ omeneaskъ n'a pidikatъ vlъkъ međ!-

Noi fisiči, filosofi, saniengii din lъminatъlъ sekola ađ 19-lea, kъ toate progresele nekpe-zste kare amđ fъkștъ in toate utiingele natъrale, totъ sінtemъ inkъ denapte, Ńi foarte denapte d'a nstera kșteza a intpa in adinčimea misterelorъ natъrei! Kъ toate utiingъa noastъrъ, Ńi akъmъ stъmъ kъ okii inkremenitъi inaintea a ceatei firъri antice invelitъ a zeitъiđi *Isisъ*, fъrъ a ne nstera vъkъra d'a prii d'auroane fisionomica ei. Dintpe toate animalele, metamopfosele cele maī perfekte Ńi cele maī mirakъloase le rъsimъ la *Insekte*. Se vede kъ natъra a alesъ a ceastъ klasъ mikъ a fiingelorъ insъlъeuite, snpe a se arъla in toatъ strъlъvipea nstepii sale. A ceate metamopfose sінtъ atitъ de intepesante, in kitъ sokoteskъ kъ opi čine o sъ aibъ mъčere a azzi aivi чеva desupe diușcele.

Cea maī mare parte a insekелorъ, kindъ esđ din ovlъ, nъ seamъnъ niči kъ nъrșinii lorъ, niči kъ a ceea че ađ a deveni ele maī ne rъmъ, Ńi sінъ sșnșe la niște skimъrpi foarte marī nінъ akъnъđ in stapea lorъ perfektъ Ńi desvoltatъ; a ceate skimъrpi sінtъ maī kъ seamъ kъno-skate in istoriea natъralъ sșb nъmipe de *Metamopfose*.

Metamopfosele insekелorъ se fakъ in nenere prin tpeī periode, adekъ: perioda *laroci*, perioda *nimfei* (бобъlъi) Ńi perioda finalъ, *desvolatъ*, a insektei *perfekte*.

Dar a ceate metamopfose nъ sінtъ totъ de zna atitъ de marī la toate insektele, fiindъ kъ znеле atitъ se skimъr, in kitъ nъmaī sінtъ de kъnoskștъ, ne kindъ la altele, a ceate metamopfose nъ sінtъ aatъ nimikъ de kitъ kreștepea arșinilorъ kare ađ linsitъ nінъ akъmъ; de a ceea natъralistiī le inparțъ in *metamopfose komplekte* Ńi in *metamopfose inkomplekte*.

Insektele cele kъ metamopfose komplekte, totъ de zna ađ forma znorъ vermi kindъ esđ din ovlъ, Ńi in a ceastъ formъ se nъmeskъ *larve*;

atsnčí korpnaľ le este ľnřľ, moale, desnpř-
 uitiľ in tpeĩ-snpře-zeye anele desnpřuite žnľľ
 de aľľľľ; okii le sintľ simnii, ba inktľ de mľte
 opi le ľinseskľ kľ toľľľ. — Dľne ye aľ řľmasľ
 kitiľ-ba timňľ in ayeastľ poziciľne mi aľ mi pe-
 tpekľtiľ mľte skimbęři, atsnčí le inčene a kre-
 šte apinile ne sľb nele, mi dľne ayeasta inťř
 in periodoada nimfei. In toatľ ayeastľ a doxa pe-
 riodľ a viegei ľorľ, adektľ in toatľ stapea de
 nimfe pemĩňľ ayeaste animale křpioase řľř mĩm-
 kare mi řľeskľ řľř ľľřimĩntľ. Nelea kare e-
 le o perďľ akřmľ, se řľřktľ mi se skimbęľ inťřňňľ
 feľľ de koaľľ ovalľ (in forma žnii oď), astľ-
 natľ pľetľľndenea in kare se aľľľ insekta. Sintľ
 žnere insekte akřřora rogoanľ seamťňľ kľ ľa-
 šele žnii koiniľ. Dar ne kĩndľ insektele sintľ
 inktľ in periodoada de ľarve, prin o nřoľ ľķřpare
 instĩktĩvľ, imi pľetľteskľ žňľ akoneřimňľ nentř
 o mare periodoatľ a viegei ľorľ de nimľľ, inľľ
 ayeťľ akoneřimňľ ľňľ ľakľ din nĩnte řipe de mľ-
 tase kare le skotľ din řęřa ľorľ. Dľne ye in-
 sekta s'a akoneřitľ pľetľľndenea, atsnčí imi in-

čene misterioasa sa desvoltare. Ořpanele sale
 čele din inťř se moaitľ, mi inčetiľ inčetiľ inčeniľ
 a-mi ľľa forma kľ kare ba pemĩnea, ešindľ-i
 de sľb nele mi statopřĩčĩndľ-se in partea kor-
 pnaľi žnde trebęe sľ pemiiľ. Dľne ye s'a řřř-
 uitiľ ayeastľ mare skimbęře, insekta imi ľeapľ-
 dľ maska sa, imi inťinde apinile mi ese ka o
 insektľ pľřřektľ.

Eatľ metamorfoasa čea maĩ komplektľ. Din-
 inťřňňľ verme miserabiliľ kare se řřařte ne pľ-
 mĩntľ, s'a řľřktľ o řĩnuľ pľřřektľ, řľřľľčitľ, in-
 zestratľ kľ apinĩ kare le řeřřřľľ sľřřĩndľ sľb
 volta senĩňľ a čerľľi. Apoi mi kiarľ misĩľnea
 čea imĩortantľ de nemřřřřea neamľľi (suegei)
 kare se řřmeaľľ prin imĩřřřnelea sekseľorľľ,
 čar nľmaĩ insekta pľřřektľ este in stape a o
 ľače; niči ľarva, niči nimfa nľ se imĩřřňľ,
 nľmaĩ insekta pľřřektľ, mľľľľ saľ ľřřĩňľ dľne
 ye a ešitľ din rogoanľ, se imĩřřňľ kľ seksľľľ
 čeľľ-ľ-aľľľ; femela indatľ nľne oľľ mi indatľ
 morľ: 'mi-aľ řľřktľ misĩľnea ľorľ, Natsřa nľ
 maĩ are trebęĩnuľ de dĩnuĩ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Zľňada mi mirakľľeľe ei.

Kĩndľ mĩnsnile se intĩmũľ in toate zĩľeľe,
 nľ maĩ sintľ mĩnřni, zĩče žňľ pľoveřľľ: ayeasta
 o pľstemľ anľika ľa zľňadľ. Kĩndľ žňľ ľķřľ a
 inčetatľ a eščita simũřřile noastře křpioase dľ-
 ne ľķřřřĩ nřoi, atsnčí niči nľ maĩ este in sta-
 pe a ľksa atenęĩľnea řĩndřřľorľľ noastře mi a
 pľřđťľ toľľ inepesľľľ nentř noĩ; nľ maĩ este
 admirabiliľ, nľ maĩ este mirakľľoľľ. Kľ toate
 ayeaste mľte ľķřřřĩ foapte obĩčňľte, foapte
 kotidiene sintľ ľķřřřile čele maĩ admirabiliľe,
 mi mľte ľķřřřĩ kapi le kľľķľmľ in toate zĩ-
 ľeľe kľ ničioarele noastře, sintľ maĩ misterĩ-
 oase mi maĩ mirakľľoase de kitiľ aľe ľķřřřĩ
 kapi řařľ ni se inľřřĩľeazľ ľa o deňřřtare ma-
 ře mi nľmaĩ nentř foapte ľřřĩňľ timňľ. Kĩndľ
 inčeniľd toamna, kade inťĩľař-datľ zľňadľ mi koinii
 se bķřķřľ mi admĩřľ řľľčĩ de zľňadľ kapi kadľ din
 čerľ, ne kĩndľ oamenii adľľľ niči nľ ľaľ in bľ-
 řare de seamľ, kitiľ de ľřřĩňľ sintľ inťřadevřř
 ayeťľi oamenĩ adľľľ kapi imiľ kľ ayeťľi řľľčĩ
 de zľňadľ sintľ plĩni de misterii mirakľľoase

kapi niči o inčeleňčĩľne omeneaskľ nľ ľe-a e-
 řňľľkatľ nĩňľ akřmľ?

Zľňada n'are nentř toęĩ oamenii ayeařmi
 valoare; kľčĩ nentř poeťľ zľňada este imęřľ-
 ķĩmĩtea de sľřęľtoare a ierňii, nentř ařřĩ-
 ķľtorľľľ pľaktĩkľ zľňada este pľotektľřľľ se-
 mĩnčeľorľľ nľse in pľmĩntľ in toamna tpekľtiľ;
 nentř ľokřĩtorii de demęřte in đřřile řřřřřo-
 se, zľňada este kĩte o datľ žňľ demonľ inřřozi-
 torľľ kare adľče moapte mi pľľľđĩře kĩndľ vine
 insočĩť kľ vĩntľ tare mi řeče (křĩvľđľ), kĩndľ
 atsnčí mňňčĩ de zľňadľ inřřoanľľ sate inťřeęĩ kľ
 ľokřĩtorii ľorľľ sľb řľľmezile ľorľľ anľľľtoare.
 Dar ľa ľokřĩtorĩ de đřřĩ mňňtoase zľňada este
 o mare inkomoditate, kľčĩ se řľľmľđemte ne a-
 koneřĩľeľe kaselľorľľ mi inaintea žmĩľorľľ mi
 řeřestřeľorľľ, mi amenĩnuľľ astľ-feľľ ka sľ spար-
 řľ kasa inķĩzĩndľ-o de toate pľřřĩľe, in kitiľ sľ
 nľ poatľ nĩmenea sľ eaľľ dĩnťřĩnsa; apoi ne
 vĩřřřřile ayeťorľľ mňňčĩ inalčĩ se aľľľ o zľňadľ
 eterňľ; řĩľ-kare atomľ de zľňadľ are akolo o

birstă ama de mare kîlă mi lămea, mi kîndă va veni primăvara, zăpada se va pogori din înălțimea muntilor la vale formîndă niște pămîci (avalanches) pedstabilă karî pe drămlă lorf sdroveskă oamenî mi animale, kase mi sate întrei, în fine, ori ce răsesc în drămlă lorf, în kîlă devine foarte sâpărtoare; apoi în țările polare pămîntă este akoperită kă grămezî de achestă pămberă îngîdată, în kîlă nișioră kăltoră să kăfîndă în asemenea grămezî mi nă poate să înainteze; dar mi în kasele oamenilor întră prin kăpățerele zămlor, se pămberă pe patărele lorf mi vătămă okîi mi plămîni lokșitorilor dăne la polări. Kîndă țeră polară se mikșorează țeva, atșni așele karî s'ă formată sșă în atmosferă, se lăneskă ză de ală mi formează niște stele mișî îngîdate mi foarte pęrlate în forma lor, avîndă mai totă de ză șeaze paze (ama: *).

Păsterea kreatoare a natărei nă e nișî o dată în penășă, sîz măkară mi iearna kîndă plantele s'ă desbăkată de verdeața lorf, pară kă sîntă moarte, mi kîndă țeva mai mare parte de animale kadă într'ăni somnă letarıkă, mi neaktivă; Natăra e totă de ză aktivă. Să emișă într'o dimineață kîndă e țeră tare afară, să lăzmiș ză naiș de gră kare a rămasă pe kîmpă mi ne vomă îndepăta despre așeasta; adekă vedemă kă așeșă naiș este îngîdată, dar dîndăne mai bine o să vedemă kă e akoperită kă țelăde mișî kolporate făkte ka niște stele mișî, să kă sîre țrisnălare, mi toate așeșă țelăde, stele mi sîre sîntă totă de ză împresnate kîte 3, 6, 12, împresnăndăse în zăgră konstante de 60° să 120°. Eată o pęrlăritate admirabilă!

Mai nainte kiară kă 250 de ani, vestită astronomă Kepler, kare a răsită leșle zăiversă, kare a deskoperită pęrlăritatea admirabilă în mișkărele korșilor țerășî, așeșă Kepler a observată kă făli de zănadă, de mi aș fărimă de forme kîndă kadă, dar aș totă de ză forme pęrlare. Atșni însă nimenî n'ă bğrată de seamă la așeșă împrețrare pînză în timpă nostă kăndă marinișă Anglesă Scoresby, kare întorkîndă-se din țările polare, zăde mersese nentă prîndea Balenelor, a adășă kă sine niște desemne de di-

ferite forme de zănadă kare se află prin țările polare. În alățrata țăgră vedemă în țentă forma kristalină obișnă a fălioră de zănadă dăne la noi (mărișă prin soare să okiană), dar împrețră așeșă forme se vđă zăele forme de kristale din zăpada polară dăne desemnele nămită Anglesă. Dar sate de forme de kristale ale zăpezî sîntă kănoskăte akămă. A fostă o glorie nentă știința noastă modernă kă a țerțată mi a răsită mi în așeșă diverse forme ale zăpezî, o formă primitivă, din kare toate țele-ă-ale se țară, întokmaî ka mineralogă, vđzîndă o neatră kristalizată în diferite forme, știe să deskopere kare este forma primitivă din kare se țară toate așeșă forme sekondare; ama dar a răsită kă nentă kristalele zăpezî, forma primitivă este țea esagonală, adekă sîlă kă șeaze kolșări pęrlate mi ekzale.

Dar mirăkă zăpezî nă e nămai pęrlăritatea formeloră sale kristaline, ți mi moldă dăne kare se formează așeșă kristale. Într'adevără la formarea kristaleloră zăpezî nă nătemă asista; le răsîmă totă de ză rata, făkte, dar kîndă observămă kă mikroskopă în mișă formarea aloră kristale, vedemă adevăratele mirăkle ale natărei! — În momentă dîntă nă vedemă în mikroskopă ală nișă de kîlă ză opizontă limpede mi transparentă, atșni făidă e inkă limpede mi anosă, dar îndată opizontă pară kă a învătă, mi din toate năktele vedemă korșile bine limpede, avă vizibile, fădîndă kă o mare izșeală kătre ză năktă prinșinală, șire a se împresna akolo mi a forma ză înțență de kristală; așeșă proțesă de formare, țe nătemă să zăemă de kreăține ză korșă noi, se țrează totă mereș; în fă-kare momentă kristală kare se formează akăm, arată ale forme, mi ama țe o mășime de țansișni din formă în formă pînză kîndă așșe la forma sa finală mi pęfektă; atșni țară ză penășă mare se înșășează în opizontă mikroskopă; lăkrarea kreăținei s'ă sfîșită, akămă e penășă, Sabată, kare bine dăne kreăține. Așeșă proțesă, pînză la ză gradă nătemă s'ă observămă mi la țeamărele feșteloră noastă iearna kîndă e țeră afară. La înțență vedemă nămai

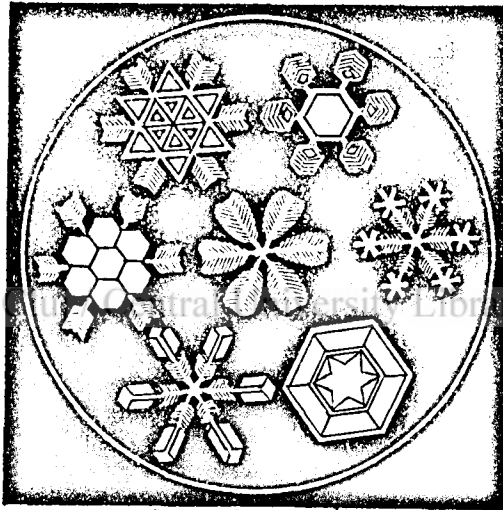
ca o vreme saş nebkle pşindse ne ceamşlş
limpede, apoi într'unş minşţ par' kş zñş pik-
torş invizibilş a desemnatş ne ceamş o pşdşpe
de arbori deBradş şi kş o akşrateş admira-
bilş!

Apoi kşndş d'aci înainte vomş vedea o vi-
jelie kş ninsoare, kşte diferite mişkşri, kşte
komplikate proceşe kreative nş ne va adşce a-
minte! Kşndş iearna a inşetatş a lşkra nşteri-
le kreative şi misterioase kapş invicazş vara
kşmpşlş, kapş daş simşiri la atştea animale şi
kreatşre, atştorş plante, atşnşci aeste nşteri
plastice, adormite în domenişlş organikş (plante
şi animale) se deşteantş în domenişlş inorga-
nikş (minerale); gşca şi
zşpada nş e amorşireca acei,
şi din kontra o lşkrare noş
a ei; kşndş ana înşiaş, în-
tinde volşmşlş ei (de acesa
krapş o stikşlş imşlşţ kş
apş de kş scara şi nşst a-
farş iearna nşntş diminea-
da kşndş ana din într a
înşiatş), apoi opş ce kornş
întinzşndş-se dş zñş semşş
noş de nştere şi de akşiş-
ne, dar nş nşmaş stikşla, şi
şi kşarş netre marş şi
stşnşci din mare, este în

stare gşca a le şnarşe kşndş se formeazş
în kşpşntşriale dorş. În kontra lşcei şenerale
kş kornşriale solide pşvindşse, se mişporeazş.
ana kare înşeaş, din kontra se întinde maş
mşlş, fşkşndş-se maş şioarş şi înoatş neste
ana flşidş! Şi asta a fostş o lşkrare probe-
dşncşalş: daka gşca arş fi fostş maş grea de
kşţ ana flşidş, arş fi kşzşţ nşntş la fşndşriale
pşşriilorş, prin şrmare pşşriale cele maş marş
şi cele maş adşnşci arş fi înşiatş nşntş în fşndş,
apoi nişci soarele de Izlie n'arş fi nşstşţ atşnşci
şţ le desşişde. Apoi ce arş fi devenitş pşmşn-
ţlş kş toate kreaşionile sale admirabile de oa-
menş, de animale şi de plante, fşrş apş flşid-
ş! Toate aeste kşalitşşci fakş ka zşpada şţ
fş zñş fenomenş natşralş foarte imposantş, dar
nş este printş'aceasta vrşnş lşkrş admirabilş,
fşmosş şi mirakşlosş, şi admiracişnea zşpe-

zş konsistş în fş-kare din atome saş fşlşci de
zşpadş; aci şintş mirakşle, aci misterie: ce
este acestş fşlş de zşpadş? de şnde vine? şn-
de şi kşmş e nşskşţ?

Şni kşpşndş daş zñş pesnşnsş la întrebă-
rea: de şnde vine zşpada? Ei zşkş, kş zñş kş-
vintş kş din ploae se face iearna zşpadş. Ana
este, adekş kşndş înşeleşemş kş acestş pesnşnsş
kş în lokşlş ploii kade iearna zşpadş din at-
mosferş (aerş); dar dakş înşeleşe şine-va kş
acestş pesnşnsş, kş opş ce pikşţrş de ploaie
iearna înşiaş şi se skşmbş într'unş fşlş de
zşpadş, va gremş; kşci ka şi ploaea vara ana
şi zşpada iearna kade dşntş din şşori, în-
tr'unş kşvintş prekşm avemş
vara în aerş şşori de ploae,
ana avemş şi iearna şşori
de zşpadş.

Fşlşci de zşpadş.

Pentş formarea zşpezş
în aerş şintş şerşte ka kon-
dişionile cele maş neşesarş
zñş aerş pece kare şşlş
într'o stratş de atmosferş
înşkrakş kş abşri de apş
saş şi zñş aerş maş kalş;
dar şmedş, kare şşlş în-
tr'o stratş de aerş pece şi
sekş. Printş'aceastş impre-
uşare nştemş şţ ne esşli-

kşmş de ce la omşlş de pşndş ninsoarea anşn-
ş opş înşkşşşirea aerşlş saş moşntş, kşndş fş-
sese nşntş aci zñş şerş şşkalş şi tare, saş kş
anşnşţ şpşş, kşndş a ploatş şi îndatş înşene
şţ nşntş. Într'adevşrş totş de şna la formarea
zşpezşii treşse şţ între o stratş şşoş de aerş,
fş maş şpşşroastş, fş maş kşlşşroastş între ce-
le esistente nşntş akşmş. Kşndş e şerş tare, a-
tşnşci nş se aflş abşri de apş în atmosferş, prin
şrmare nş poate şţ nşntş şi e seninş, apoi
nşşini abşri de apş kapş se gşseskş atşnşci în
atmosferş înşiaş şi formeazş ka nişte ace
foarte mişci saş ka pşlşbera de pikşţri foarte
mişci înşiatş kapş le vedemş kşte o datş dimi-
neşca lşvindş în pazele soareşci, par' kş e o
pşlşbere de diamantş pisinitş în aerş şi lşvindş
de lşmina soareşci kare le lşmineazş. În şş-
riale nşse maş mşlş kştre norş, aeastş pşl-

bere îngreșat în aerș se împlește într'alitș | rîștat mi vîntulș arșnșk akolo ačeste kristale
în kîțș aerulș par' kș se împlș kș o ploae în- | miș de rîștș în fața oamenilorș.

Indostanulș saș India orientalș a Marei-Britaniei.

Indostanulș saș India orientalș, ačeastș ȕarș kare e akșmș baza pșterei Angliei; ačeastș peninsulș d'o mșrime ka a Eșronei, șnde perșulș veșetăș mi animalș aș prodșș obiektele čele mai preșșite saș čele mai mirakuloase; șnde lokșesș ște de milioane de oameni adșnaș diș-diferite pase mi relișii mai din toate pșrșile pșmîntulș în kîțș Indostanulș seamșnș kș șnș Bazarș (șprș) imensș, șnde totș ȕenșlș șmanș șmî dș șnș rendez-vous șure a se îmboșșdi de prodșktele preșioase karî pșmîntulș prokșrș akolo oamenilorș; ačeastș ȕarș a fostș mșlșș timșș foarte pșșinș kșnoskștș în raporșulș politikș mi soșialș nentș Eșroneni, mi tokmaș în sekolulș nostrș șniș din voiașiori, mai kș seamș Anglesi aș încenșș a ridika vșlșlș misteriosș kare a akșperitș ačeastș ȕarș fabșloasș, plîș de monstrșosîșii fisehe, politice mi soșiale. În anșlș trekșș a eșitș în Germania o karpe foarte interesantș desșre nonșlș, relișii mi stșrî soșiale în Indostanș, komșșș de șnș voiașiorș respșktabilș, D. Graul, dișrektorșlș misișnei Eșvanșelice din Linska. Noi vomș konia aiș nentș lektorșii nostrșii kite-va din nașinșle ačestși onș.

Desșre sekta Parsilorș din India, zice D. Graul: Parsii saș adșatoriș fokșlși, ačemiș oameni pșșșiișii din Pepsia mi Arabia în Indostanș în sekolulș alș 7-lea, formeazș akșmș o kastș de oameni bogății mi pșternișii în Bombaș (kanitala Indo-Britanișkș); șniș șintș samsari mi aș kîștitatș kanitale mari printș ačeastș okșnașșne. Amș fostș, zice eșlș, invitatș la șnș Parsș bogățș. Otșlșlș lși era șomșșosș, plîș de lșksș ka otșelșle lorșilorș din Londra; la masș amș vșzștș kș n'a nșșș mîna pe o vșkatș kare se aflș într'o farșșrie de porșelanș, niș n'a ȕinștș kș mîna șoalș pașarșlș kș șampaniea, kșčii porșelanșlș mi știkla șintș fșkște prin lșkșreșea fokșlși, apoi șnș Parsș relișiosș nș treșșe șț ȕiș în mîș obiekte lșkșrate prin fokș,

divinitate șa. De ačeeș a învelitș pașarșlș de știklș într'o pșnș de mștase mi ama a vșlșș. Zioș Parsii adșeazș șoarele mi noanteș lșșna mi ștelșle; dar kîndș seșra întrș în kastș mi vede lamșa apșnșș, se înkîșș la fșakșra lampeii. Kîndș morș, atșnș adșnș korșșrile lorș într'șnșș țșrșș kare n'are akșnerișș, či e des-kisș șșșș, akolo le denșșș ka șț fîș mîșkate de naserile pșșitoare, kșčii zikș ei: șnșlșș pșmîntulș e sakșș mi nș treșșe mîșkîțș kș șnș kadaverș în pșșezîșșne, de ačeeș nș îșșroanșș pe morșii lorș. — Le plășe șț kîștișe mșlșii vani, dar șnșlș mi foarte liberali. Șnșlș anșme Jamatchi a dșrșitș diferișlorș șkoale mi ate așezșmînte pșșlșe în India, apșoane o șmșțate milionș de galșeni. Reșina Viktorișa l'a nșșitș, dșpentș pșșșlșșre, kavalerș alș șnși ordîșș știmatș.

Desșre kastele (trește de oameni) Indienilorș, zice akșorșlș: aș pșmasș mi akșmș șrime de treș kaste antice ale Indienilorș, adekș Bramini (șodșii saș șoni), Kșuatșia (șoldarișii) mi Șșdșa (plășarișii). Șnș Braminș este pșșitș la ei ka „șnș Dșmșzeșș pe pșmîntș.“ Eșlș treșșe șț obșșerve o mșlșime de čeremonii relișioase ka șț pșmîșș totș de șna „kșratșș“ mi „nemîșkîțș.“ Kîndș șnș Șșdșa se apșonie de dîșșulș la 6 nașii, se șokotește mîșkîțș; așemeneș mi kîndș o femee kare are șokokș mi s'apșoniatș de dîșșulș la 12 nașii; apoi kîndș șnș Paria (șklavș) s'a apșoniatș de dîșșulș la 64 de nașii, earș l-a mîșkîțș; kiarș mi apșoniereș Eșșronenilorș mîșkște atmosferș în kare treșște șnș Braminș. De ačeeș parș vîșș diș lokșrile lorș pșșase la Bombaș șnde e adșnșșrș de toate felșrile de oameni; îșșș Braminiș bogății kîndș vîșș akolo, trîșitș înaîntșle pe șervîtorii lorș karî ștrîșșș pe șlîșșș ka șț se abatș din dșșmșș ori čine va fi, kșčii șnș Braminș e șț treakș mi șț nș se mîșkșeakș. La kasta Braminilorș gșșimș șnș felș de maiorășș,

прекъм се гъсеште пентрѣ повлець в зпеле църї
Европене; адекъ нѣмаї фикъ челѣ маї mare
поате съ се вноаре, не киндѣ чеї—1—алцї тръ-
ескѣ кѣ femeie лорѣ в конкъвнатѣ шї конїї
лорѣ нѣ сїнтѣ лецитимї. Дар врїндѣ а имїедека
ка Брамїнѣлѣ съ нѣ факъ мѣлцї конїї, де ачעה
дѣне леце, дѣлчעהа именечлї се мърїуїеште ла
Брамїнѣ нѣмаї пентрѣ чїнчї зїле (саѣ маї вїне
чїнчї понцї) дїнтїї; внсѣ ачעהстѣ леце нѣ е об-
серватѣ претѣлїденї. Лецїле Брамїнїлорѣ шї в
але нѣукте нѣ сїнтѣ фаворавїле пентрѣ дамеле
Брамїнїлорѣ; кѣчї, кїндѣ знѣ Брамїнѣ моаре,
вѣдѣва ремастѣ требѣ арстѣ де вїт в фокѣ, кѣ
сконѣ ка съ нѣ се мърїте кѣ знѣ алтѣ „мїнжїтѣ“;
внсѣ гѣвернѣлѣ Indo-Britanїкѣ а стрїкатѣ в цър-
їле Indїене де сѣбѣ domnia sa, ачעהстѣ леце
омѣчїдѣ. Брамїнїї аї шї знѣ алтѣ привїлецїї кѣ-
прїосѣ, адекъ, кїндѣ знѣ Брамїнѣ вїне ка mosa-
фїрѣ в каса знѣ алтѣ Indianѣ d'o алтѣ кастѣ, фїт
soldatѣ, фїт meserїамѣ, фїт пѣггарѣ, атѣнчї нѣ
нѣмаї кѣ требѣ съ фїт трактатѣ кѣ тоатѣ оснїтали-
татеа черѣстѣ, дар шї ачעהстѣ оснїталїтате се втїн-
де шї асшїра носесїсїнеї femeїї стѣнїнѣлї оснї-
талїерѣ; де ачעהа в фїт—каре кастѣ де Indianѣ
се алтѣ знѣ пахарѣ де металѣ деосевїтѣ пентрѣ
Брамїнїї, не каре нїмעהа нѣ поате съ нѣїт мї-
на ка съ нѣлѣ мїнжескѣ, шї се алтѣ в ка-
мерѣ о деосевїтѣ поартѣ аскѣнстѣ прїн каре кон-
вївѣлѣ Брамїнѣ мерѣе поантеа а се вѣкѣра де
ачестѣ дрентѣ оснїталїерѣ кѣпрїосѣ. Кїндѣ чїне—ва
ворѣеште кѣ знѣ Брамїнѣ, требѣ стѣлѣ втїлїе-
зе: „Domnia noastrѣ, сакрїле, прїмїле!“ Дѣ-
не леце, Брамїнїї нѣ требѣ съ мѣлїнчїе пеште,
внсѣ нѣ преа обсервечѣ ачעהстѣ леце шї мѣ-
нїнкѣ пеште де mare сѣбѣ нѣмїре де „лергме
де mare,“ сїнтѣ шї в ѣенере фоарте мїнкѣчїошї
шї фїкошї, шї аѣ шї знѣ проверѣвѣ каре зїче:
„bate—мѣ не суїнаре еарѣ нѣ не вѣртѣ.“

Din antїка кастѣ а soldaцїлорѣ (ktechatrija)
саѣ кавалерї повїлї, пѣцїнї се гѣсескѣ акѣмѣ,
кѣчї Рецїї де маї нainte карїї аѣ fostѣ канїї а-
честей касте s'aѣ „мїнжїтѣ“ кѣ femeїї din кастеле
їнферїоаре шї а стрїкатѣ „сїнцїле повїлѣ“ алтѣ
ачестей касте. Еї аѣ шї акѣмѣ привїлецїїлѣ d'a
се артїа вnainte Рецїлїї кѣ о панѣ нѣсѣ в тѣр-
банѣ не канѣ. Внсѣ акѣмѣ нѣ маї сїнтѣ soldaцїї,
чї се окѣнѣ кѣ фелѣрїмїї де окѣпацїїнїї текнїче.

Чѣа маї mare parte а цїсѣверцїїлорѣ voraцїї In-
dїенїї, сїнтѣ де ачעהстѣ кастѣ. Дар маї нainte,
ачעהстѣ кастѣ а fostѣ коммїстѣ де soldaцїї
фоарте кѣрацїошї. Кїндѣ Portѣuezїї аѣ венїтѣ в
India, 'ї—аѣ гѣсїтѣ внкѣ в нѣтереа лорѣ. Копї-
лѣлѣ де ла вїрста де шante анї а fostѣ сїмїтѣ съ
внвече ка съ се батѣ кѣ sabїа; дѣне че а аѣнѣсѣ
ла о вїрстѣ чева вnainte, а fostѣ нѣсїтѣ кавалерѣ.
Ла ачעהстѣ nomїнацїїсїне солемнелѣ де кѣ-
тре шѣфлѣлѣ кастей в нѣвїлїкѣ, шѣфлѣлѣ зїчעה втїн-
рѣлїї кавалерѣ: „съ протечїї не Брамїнїї шї ва-
челе“ (asta вnsēmna съ протечѣрѣ каста Брамї-
нїлорѣ шї каста пѣггарїлорѣ). Еї мерѣеа кѣ пѣ-
леа гоалѣ в пѣсвоїѣ шї а fostѣ фоарте аѣерї шї
ла арѣнкѣтѣра де ланчїе вnainte шї вндѣртѣлѣ, аѣ
fostѣ шї фоарте кѣрацїошї шї фоарте фїделї шѣф-
лорѣ лорѣ. Кїндѣ морѣ, авереа лорѣ рѣмїне
шї акѣмѣ не сенма вѣдѣвїї саѣ сѣропей челеї
маї марї каре сїнгѣртѣ цїне каса. Внсѣ ачестѣ
обїчеїї а fostѣ касса де о demoralїзацїїсїне ма-
ре ла ачעהте касте; кѣчї fata знѣ Шатрїа шїї
sokotemte d'o оноаре mare кїндѣ знѣ втїнрѣ
Брамїнѣлѣ вїне ла дїнса шїї о іеа де конкъвїнѣ.
Дар се втїмїлѣ кѣ маї мѣлцї Брамїнїї тїнерїї
факѣ кѣрте знѣї асеменеа фете, шї фѣрѣ вnvїdїа
знѣїа ктѣре алтѣлѣ, се вѣкѣртѣ тоцїї де „амїчעהа“
ей. Внсѣ знѣлѣ в дѣ втїнрѣкѣмїнте, алтѣлѣ пар-
фемерїе. Ачעהстѣ полїандрїе (адекъ ка о femeє
съ аївѣ маї мѣлцї вѣрѣацїї), formeазѣ о леце
soцїалѣ в зпеле църїї але Indїей—орїенталѣ.

Este кѣпрїосѣ а vedea кѣмѣ прївескѣ Indїан-
нїї не Европенїїї стреїнїї де аколо. Еї зїкѣ: Ев-
ропенїїї аѣ емїтѣ дїн маїмѣде карїї аѣ сѣрматѣ
не зїтатеа Брѣма в кѣрѣсѣл лѣї трїсмфалѣ ла
внсѣла Ceylon кїндѣ а нїмїчїтѣ нїште monstїрї
semї—ѣмане че се афла аколо; апоїї маїмѣцїеле
ачестеа, вmpresїнндѣсѣ кѣ вѣдѣвеле monstїрїлорѣ
оморїцїї аѣ prodѣсѣ Европей! Еатѣ о орїцїїне
стрѣлѣчїїтѣ каре не даѣ Indїенїїїї ноѣ Европенїї-
лорѣ. Еї нѣмескѣ не Европенїї „пѣлѣрїїї potѣн-
де“ шї—ї вnpартѣ в дїфепїте касте. Каста дїн-
тїїї о formeазѣ Portѣuezїїї, а 2—а Franчезїїї,
а 3—а Англѣзїїї шїї чеа d'a 4—а (чеа маї пѣ-
цїнѣ стїматѣ) formeазѣ Оландезїїї.

Ла знѣ gradѣ аша де вnfерїорѣ в чївїлї-
сацїїсїне шї в десволтареа втїделенцїалѣ, нѣ тре-
вѣ съ не мїрѣмѣ кѣ допѣлѣлѣ Indianѣ е плїнѣ

de nimte преждѣкѣдѣи foarte абсърде, маї кѣ seamъ în kestisni de reliѣie mi ideї despre divinitate. Аша дар, зиче D. Graul, în орашкѣлѣ Bombaї ла класеле inferioare toate divinitѣдѣле sintъ prinѣine реле; орѣ че zeitate, în имаѣинаѣиснеа лорѣ а devenitъ знѣ diabolѣ. Теривилъ este дѣне имаѣинареа лорѣ divinitatea попѣдѣи, каре 'ши-о имаѣинѣ авѣндѣ знѣ kinѣ ка алѣ знѣи mistреѣдѣ (поркѣ сълватикѣ), ши мерѣндѣ кѣларе поantea пе знѣ tirъ, vizitѣндѣ чимитѣриеле оаменилорѣ. Ачестѣи monstre иї плаче маї кѣ seamъ victime змане. Ачестѣ idee синѣроасъ а фѣкѣтѣ кѣ релиѣиснеа Indienilorѣ ле-а komandatъ а се sakrifika интр'знѣ modѣ foarte крѣдѣ спре gloria zeitѣдѣилорѣ лорѣ. Аша авеа знѣ обичеїш кѣ о datъ пе анѣ адзѣеа în trizmѣи имаѣигеа д-неї zeitѣдѣи пѣсmitъ *Kriuna* (саѣ domнѣлѣ челѣ тѣпѣрѣ алѣ лѣмеї) пе знѣ карѣ foarte греѣ каре мерѣеа foarte исте, ши datoria крединѣишлорѣ ера а се арѣнка сѣв пѣиоареле каллорѣ ачестѣи карѣ, ка оаселе лорѣ сѣ fit sdrobite сѣв роателе ачестѣи карѣ! Гѣвернѣлѣ Англесѣ а ridikatъ акѣмѣ кѣ сила ши ачестѣ обичеїш варѣарѣ.

Eatz ши о алѣ anecdote interesante каре апатъ градѣлѣ ignoranѣеї челеї оарѣ ла ачестѣ наѣисне derpadatъ. În орашкѣлѣ Serъr, зиче

astorѣлѣ, în timpѣлѣ холерѣи s'a арѣtatъ о datъ în piaѣа пѣвликъ о femeе каре а zisъ кѣ ea este холера în persoанѣ; ера кѣ пелеа гоалѣ, зѣгрѣвитъ кѣ колорѣ рошѣи ши галѣене, преѣм зѣгрѣвескѣ аѣоло кадавереле оаменилорѣ. Înтр'о minѣ ѣинеа о sabie скоасъ ши în mina чеа-л-алѣ знѣ vasъ плинѣ de focъ; înaintea еї мерѣеа bande de мѣзиканѣи карѣ фѣеа знѣ sromotъ inferналѣ; дар în зрѣта еї s'аѣ възѣтѣ знѣ pѣндѣ mare de каре гоале, кѣчї пе орї че кѣрѣшѣ каре гѣсия пе дрѣмѣ иї порѣнѣия а о зрѣта, ши елѣ de снаїмѣ а зрѣм'о. Аша дар ѣинеа о прочесѣне în totъ орашкѣлѣ, amenѣнѣа пе орї ѣине авеа о indoialъ în identitatea еї кѣ холера, а'лѣ omorѣи ши а'ї арѣнка кадаверѣлѣ лѣи în знеле din кареле каре о зрѣта. Toate попѣлаѣиснеа ачестѣи орашѣ mare а fostъ копѣинѣ де снаїмѣ, ши нименеа пѣ кѣтеза а се опѣне, пѣнѣ kindѣ ампоѣаѣи гѣвернѣлѣи Англесѣ аѣ индрѣснитъ а fi sventitъ кѣтре ачестѣ холерѣ vizibilъ în formѣ de о fѣрѣе femeеаскѣ, а лѣат'о ши а inkis'о; атѣнѣи снаїма ши desperareа орѣшанилорѣ а încetатѣ. Eatz în че градѣ де nenорѣѣире ши де desarmare în kontra тѣтелорѣ, адзѣе ignoranѣа ши преждѣкѣдѣиеле челе оарѣ але д-неї наѣисни!

КОМѢНИКАѣИѢНИ ПИТИНѣИѣИЧЕ МИѣИ.

Pemeziї (doktorїї) sksmne în seksalele de mizlokh. În seksalele de mizlokh, medѣиї авеа знѣ обичеїш де да pemeziї foarte sksmne фѣкѣте де асрѣ, де петре преѣиоасе ши де мѣргѣрїтаре; о преждѣикатъ ѣенералѣ ера атѣнѣи кѣ ачесте обикѣте sksmne аѣ нимте пѣтерї misterioase а инѣия копѣлѣ о мѣлѣи слѣбитѣ. Аша, зикѣ kronикарїї, кѣ medикѣлѣ Leonard Thurneisser (1596) а вѣндѣтѣ стѣкле миѣи кѣ пѣкѣтѣрї, din каре фѣ-каре costa 30 де галѣенї. Апої kindѣ în анѣлѣ 1534 Папа Climent VII а fostъ

волнавѣ, 'ї-а datъ де а възѣтѣ пѣлѣере фѣкѣтѣ де петре преѣиоасе, де мѣргѣрїтаре ши де diamante каре пѣлѣере datъ în пѣѣине зѣле, а kostatъ 3000 де галѣенї! Апої аѣ ши зрѣматѣ зѣче зѣле кѣ astѣ-felѣ де пѣлѣере, dindѣ кѣте о datъ о пѣлѣере каре синѣрѣ а kostatъ пѣнѣ ла 3000 де галѣенї. În зѣче зѣле кѣтѣ а ѣинѣтѣ кѣра ачеста, Папа Climent а инѣиѣитѣ пѣлѣере де diamante ши де мѣргѣрїтаре, авѣндѣ о валоаре де патрѣ-зѣчї де миї де галѣенї! Че треабѣ възѣ петрѣ smѣгерїї де атѣнѣи!